

Фоче долином Дрине, кроз Ждријело на Вучево, а из Пиве и Горанска долином Мратињске Ријеке. Први пут је најзгоднији, може се цијелим путем јахати, док су друга два краћа али необично стрмија и за јахање незгоднија. Добра карта и компас могу много помоћи, али за пут од Гацка који пуна четири сата води кроз необично густу четинарску шуму, у којој путови нијесу увијек најјаснији, потребан је вођа који се може често наћи у Сувој.

С Улобића се на Маглић може попети на два мјеста, и то Клековим Плећем на источној страни и Зеленим Ластвама из цирка Кошара. Други је врло стрменит, пун осулина, малих стрменитих одсека који се морају успузати, и нарочито опасан љети због коза које обарају стијене. Други је заобилазнији али много сигурнији. Најискусније вође су рудињски сточари на Улобићу, којих ту има од половине јуна до краја августа. Иначе као вође могу се употребити и Мратињани. Ја сам се на Маглић пео као дјечак од тринајест година. Пео сам се кроз Зелене Ластве. Из Кошара пењање је трајало око 1³/₄ сата. Тјеме Маглића било је обрасло бујном сочном травом, због чега се често изгоне љети козе на Маглић. Највиши врх Маглића зове се Громовник (2387 м.). Он је у западној партији Маглића. Приступ њему је отежан због тога што су циркови Трновичког Језера и Шкембетине тако истањили гребен Маглића да је приступ Громовнику необично језовит и опасан. Пролази се једном гредом која се мени није учинила шира од 1 до 1¹/₂ метра. Чобани су је прешли стојећи а ја сам је препузао. Громовник је представљен малом заравни, по прилици 30 до 40 м². Поглед је с њега величанствен, нарочито ведрих дана послје кише. Види се већи дио југоисточне Босне, скоро цијела Херцеговина и западни дијелови Црне Горе. Ја сам распознао контуре Леутара више Требиња.

Ј. ДЕДИЈЕР

ТЕРМИНОЛОГИЈА

ГЕОГРАФСКИ ТЕРМИНИ.

На овом месту ће се публиковати они географски, климатолошки, геолошки и етнографски термини, који буду послани С. Г. Д. Треба да су нови или, ако су познати, да им се значење мења или напослетку да имају још неко значење, осим познатог. Ради примера како то треба радити сада се публикује кратак извод *П. Шобајића*, из једнога рада, који је штампан пре 25 година и у коме је учињен први покушај да се утврди српска географска терминологија.¹

Брежуљак или хум (хумац, ђувик) су најмање узвишнице.

Брдо и брег. — Брдо се од брега разликује тиме, што је шире и дуже и у тешњој вези са масивом око себе, а брег је усамљенији. Теме брда се зове грбина, и на њој може бити више испупчења; брег има само један врх.

Кад су стране брда или брега врло стрме, граде се *шоцаљке, шочила, илазајице, жљобници*; за такве се стране каже *врла страна, литица, врлети, врљак, стирмен*, а за пут, који туда води, *стирмац, стирменик*.

¹ *Прилог географској терминологији нашиој* од Др. Ј. Цвијића; „Просветни Гласник“ за 1887—8 год. Београд.

Главица је узвишење пластастог облика са странама стрмог нагиба. Овај облик је чест код брегова. И врхови на планинском венцу могу имати облик главице.

Чота је мање узвишење, увек завршкasto, на изданку планинског венца или повијарца.

Кик је испупчење на брду, јаче изнесен изнад остале масе, а оштрији од главице и чота; често је усамљен. — Ако се на брду налази пољаница или заравањак, а на њима кик са благим странама, зову га *плећ*, *плоча*.

Главица, чот, кик, плећ или плоча су више или мање обрасли.

Чука или клик је завршкаста, и ако је каменита и голетна; једна јој се страна благо спушта, а друга има готово стрменит одсек.

Чукара има део над стрменитим одсеком још више изнесен; састоји се из кршних стена, које су на врху оштре и без икаквог правилног облика. Ако су чукаре на брду, онда је њима назупчена цела грбина.

Хрид или *хридина* је веће кршевито брдо, свакад широко, плећато и стрменито. Нарочито му падине имају стрмих обронака, а грбина му може бити обрасла.

Хумље или *хумина* се назива комплекс хумова и брегова; а већни комплекси брда, која су међу собом везана, *побрђа* или *брдине*.

Планина и њени делови. — Планине су већа узвишења индивидуалисана према околини; горњи им се део одликује многим врховима. Стране се планинске стичу у *венац*. Ако су стране несиметричне, венац је ужи и зове се *гребен*, а ако је ширина венца сведена скоро на линију, зове се *камивао*. Дугачак венац зове се *било*, *побиље*.

Косе су огранци планине, одвајају се од ње под мањим или већим углом а висна им опада са удаљавањем од планине; косанице, косе мање.

Повијарац је огранак или управо грана планинска. Дужи је од косе и има на себи врхова и превоја, али се врхови не дижу никад високо, зато је повијарац таласаст.

Вододерине су јаруге којима су изривене косе и стране брда и планина. Оне доле слазе у већа и пространија удубљења — *дубодолине*. Дно им је сведено само на млаз водени, који се зове *цурац* (најслабији поток), *попочак*, *попшок*, *речица*.

Коритине су простране котлине између планина; нису глатка раван већ су испуњена бреговима и брежуљцима. Употребљавају се за њих још називи: *коритио*, *карлица*, *базен*, *котлина*, *поље*.

Проломи су долине између коса планинских са врло стрмим странама; обично су облика пукотине или процепа.

Жљебници су већим делом године суве, уске и плиће дубодолине, низ које камење суља. Слична су им *коритишница*, само су много дубља.

Продоли или *раздоља* су дугачке дубодолине.

Повија или *превој* је утолеглица на гребену, која по правилу чини ниско развође двеју долина које су у супротном правцу гребена. — Незнатна утолеглица стрмих страна између два ближа виса зове се *превала*. Ако је превој дубљи и блажих страна, зове се *преседло*, *седло*, *самар*. *Прослој*, *преслој*, *пресло* је још веће удубљење блажих страна, које допире скоро до дна. Кад је удубљење дошло до дна, којим тече вода, а има стрме стране, зове се *теснац*.

Клисура је дугачак речни теснац, има често готово вертикалне одсеке. *Џдрело* се зове улазак у клисуру. — *Сушеска* је кратка клисура.

Шкрате су уска удубљења у кречњаку, дубока по неколико сантиметара, има их и до 10 метара, а растављене оштријим или тупљим стенама, чебељима.

Вртаче, поникве су левкаста и тањираста улегнућа у кречњачком земљишту. За време кише и топљења снега у вртачама се стварају *ложве*. — *Звекари* је вртача код које је дно отворено и у вези са подземним каналом. Овај отвор зове се *штрмор*. Ако је вртача пространа и има више стромора зове се дољачом. — *Бездан, видлед* је вртача са широким отвором, који се доле вертикално продужава у пространу пећину.

Корито или водошек зове се жљоб којим вода тече, а стране корита су обале. Ако су обале стрми одсеци, зову се *брежине*.

Ушће, увор, ставе зове се најнижа тачка реке, где се она улива у другу реку или море. — Ако река пропада у вртачу или пећину, онда се њен увор зове *понор*, а река *понорница, пониквица*. *Издуга* је сасвим мали понор, управо пукотина.

Матница. — Линија у правцу речног тока, којом вода најбрже тече.

Брзаци, брзице, брскунти су већином у горњем току реке, где је корито јачег нагиба, те вода тече врло брзо.

Бук, вршлог, чеврнџија ствара се у кориту речном из кога се стене дижу, те се о њих вода разбија и хучи, правећи ковитлац.

Бучине су потоци високих и врло стрмих страна; немају великог пада, те вода у кориту само по негде бућка и једва се чује, због велике дубине.

Скок, рибљка, рибала је пад воде са већег или мањег вертикалног одсека.

Слап, скоковац се зове степеничаст пад воде.

Џиновски лонци, котлови, савини лонци су котласта удубљења у стеновитом речном кориту, дубока и широка обично по један метар, али нису ретки са дужином од 10 до 15 метара. Стварају се на оном месту где се вода креће у ковитлац, зато их има највише у клисурама и пећинама.

Бучнице су удубљења у кориту речном слична џиновским лонцима, и увек под скоковцем.

Сузаје или сушице су речице и потоци који теку кроз кречњачко земљиште, где у пукотинама губе воду, те им је корито безводно и све сувље што ближе ушћу.

Мртваје или стараче су напуштена корита или рукави речни. Врло велике мртваје зову се *речине*.

„РАСА“ И „НАРОД“ (ИЛИ „НАРОДНОСТ“).

Како су етнологија и соматска (физичка) антропологија новије науке, многи њихови термини још нису ни код научног света тачно познати и довољно утврђени, а наравно да се у том погледу још горе стоји код људи који се не баве науком. И у западној Европи, у којој су ове науке поникле и достигле највећи развитак, врло су честе погрешке ове врсте, а француска књижевност, особито француско новинарство, као да у том погледу предњачи. Французи уопште лошије стоје од Немаца и од Енглеза и у етнологији, као и у географији. Међу погрешкама против етнолошке и антрополошке терминологије особито је честа: неправилна употреба израза „раса“ и „народ“ (или